

Кочин Володимир Володимирович

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник відділу приватного права та процесу Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, науковий консультант судді Конституційного Суду України

ДОГОВІРНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИН (РОЗВИТОК НАУКОВОЇ СПАДЩИНИ АКАДЕМІКА В.В.ЛУЦЯ)

Дослідження інституту договору пронизує увесь творчий доробок академіка НАПрН України В. В. Луця. Починаючи з 1962 року від наукових пошуків в межах договірних відносин з поставки за радянським цивільним законодавством, спостерігається стійка тенденція висвітлення розвитку вітчизняного правового регулювання, утвердження доктринальних поглядів та формування власної наукової школи договірного права.

З. В. Ромовська згадує: «Нас з професором В. В. Луцем виділяло те, що вели курс цивільного права у Львівському університеті з першої теми на другому курсі до останньої – на третьому, а це вимагало знання цивільного права у повному обсязі. Це заставляло нас бути готовими до роботи зі студентами різних курсів, знати своє й чуже законодавство, бути обізнаним із судовою практикою і щоденними проблемами життя» [7, с. 210]. Така різносторонність та турбота не лише про наукову складову роботи завжди вирізняла Володимира Васильовича, який здавалося свідомо намагався об'єднати теоретичні засади із буденними справами. Будь-яка наукова дискусія безвідносно до її гостроти та запеклості завжди закінчувалися теплими словами професора, які неодмінно обрамлювалися дотепними жартами.

Можливо внаслідок цього В. В. Луць був відповідальний за підготовку в тому числі розділу «Загальні положення про договори» проекту Цивільного кодексу України. Звертаємо увагу, що за час чинності ЦК України до цього розділу були внесені лише незначні зміни, переважно протягом останніх років. Особисто для мене найбільше закарбувався у пам'яті виступ Володимира Васильовича на міжгалузевій конференції (ПНМК – 2012), де окрім правників були присутні представники таких наукових напрямів як кібернетика, енергетика та економіка. Під час пленарного засідання В. В. Луць з притаманною йому легкістю доводив до учасників конференції особливості договору як регулятора цивільних відносин, критикуючи судову практику та пояснюючи особливості феномену договірного регулювання [2].

В. В. Луць стверджував, що «конструкція договору проникає у всі сфери економічного та духовного життя суспільства» [5, с. 289]; «саме завдяки притаманним договору якостям як універсальному правовому засобу регулювання майнових і, певною мірою, особистих немайнових (цивільних)

відносин забезпечується досягнення цілей, визначених учасниками цих відносин» [5, с. 291]. До цього слід лише додати послідовність тверджень, за якими договір має регулятивну функцію не лише в межах цивільного законодавства [5, с. 284–285].

Подібні процеси прослідковуються також у іноземних правопорядках, що за умов «розташування громадянського суспільства» виникає можливість для регулювання різних рівнів – від відносин на рівні сім'ї чи товариств до політичної активності або саморегулювання економічної діяльності [1, с. 254]. Сучасний етап саморегулювання європейського приватного права полягає у мультидисциплінарному підході та застосуванні різних методів та теорій, які в цілому «самопояснюють» реальні суспільні відносини, науково обґрунтовують економічні зв'язки, а також забезпечують фундаментальні права у складній взаємодії права та політики [8, с. 38–54].

У вітчизняній юридичній літературі актуалізується думка про необхідність формування певних, усталених абстрактних правил, які б гарантували доступ до інформації та побудови на основі цього раціональних патернів (усталених взірців, моделей поведінки акторів економічної системи) [9, с. 23].

З. В. Ромовська визначає договір як «нормативно-правовий акт локальної, двосторонньої або багатосторонньої регулятивної, зобов'язуючої дії. ...[що] попервах шокує [і цю думку] більшість науковців... не сприймають» [6, с. 15]. Слід погодитися із представниками львівської цивілістичної школи щодо необхідності ширшого погляду на феномен договору, необхідністю відходу від нормативістської теорії права та формування сучасного поняття договірного права [6, с. 18].

Дійсно, договірне регулювання вийшло за межі «класичних» цивільних відносин. Так, В. В. Луць звертав увагу, що у механізмі правового регулювання, зокрема, корпоративних відносин серед юридичних фактів «вагоме місце займають договори (засновницький, реорганізаційний, корпоративний, медіаційний тощо), договори про розпорядження корпоративними правами (купівля-продаж, міна, дарування, довічне утримання (догляд), спадковий договір тощо)» [3, с. 387]. У цитованій праці наголошується, що засновницькі договори повного чи командитного товариств не лише регулюють взаємовідносини засновників за їх спільною діяльністю щодо створення юридичної особи та наділення її майном, але й визначає правовий статус цих товариств як суб'єктів корпоративних відносин [3, с. 391].

Аналіз дисертаційних досліджень учнів професора Луця В. В. свідчить, що він наполегливо рекомендував опікуватися проблематикою договірного права. Крім того, його запрошували у якості офіційного опонента не лише в межах спеціальності 12.00.03, що до певної міри свідчить про єдність (як жартував професор) «правової ниви, яку потрібно постійно обробляти».

Науковий постулат – «договір як регулятор» – є безумовно серцевиною цивільного права України [5, с. 283]. Цей принцип досі потребує відповідного наукового розвитку, зміни парадигми, обґрунтування нових теоретичних підходів до розуміння приватноправового режиму. Нормативне закріплення

окремих договірних конструкцій та встановлена кодексом система договорів дійсно є «відображенням їх єдності й диференціації договірних відносин і, як цілісна, але динамічна система, вона повинна вдосконалюватися відповідно до потреб ринкової економіки» [4, с. 143].

Простота та доступність результатів наукових досліджень академіка НАПрН України Луць В. В. надає змогу утверджувати цивілістичні догми та належним чином «тестувати» пропозиції до оновлення цивільного законодавства. Його наукова спадщина є беззаперечним осердям не лише договірного права, а приватного права загалом. Для майбутніх дослідників окрім фахових статей та інших наукових публікацій професора Луць В. В. неодмінним джерелом пізнання та формування професійних чеснот мають бути теплі слова пам'яті його учнів та друзів, оскільки наука це не лише наукові ступені та вчені звання, а й високі людські моральні якості.

1. Dekker P. *Civil Society and Non-Profit Sector in the Netherlands. Freedom of Association in China and Europe: Comparative Perspectives in Law and Practice*. Leiden: Koninklijke Brill NV, 2005. С. 251–282.

2. Луць В. В. Договір як регулятор цивільних відносин. Поступ в науку. Збірник наукових праць Буцацького інституту менеджменту і аудиту. 2012. № 8. С. 245–247.

3. Луць В. В. Засновницькі договори господарських товариств. Оновлення договірного регулювання приватноправових відносин в Україні: монографія. За ред.: Гриняк А. Б., Кот О. О., Пленюк М. Д. Київ: НДІ приватного права і підприємництва імені акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2020. С. 387–395.

4. Луць В. В. Кодифікація договірного права. Українське право. 1997. № 6. С. 142–143.

5. Луць В. В. Служу пером своїй Вітчизні. Вибрані праці. До 80-річчя від дня народження та 50-річчя науково-педагогічної і громадської діяльності. Київ: НДІ приватного права і підприємництва ім. академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2013. 327 с.

6. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Договірне право: Академічний курс. Львів: ПАІС, 2020. 464 с.

7. Ромовська З. В. Час вибрав мене: право, юридична публіцистика, спогади, есеї. Київ: Прецедент, 2018. 496 с.

8. *European Legal Method – Paradoxes and Revitalisation*. За ред.: Neergaard U., Nielsen R., Roseberry L. DJØF Publishing Copenhagen, 2011. 378 с.

9. Правове регулювання та економічні свободи і права: монографія. За ред.: Савчин М. В. Ужгород: Видавництво «РІК-У», 2020. 224 с.

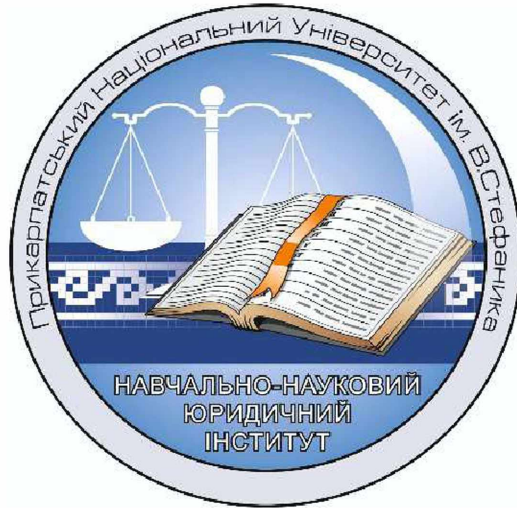
Бутинська Роксолана

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри господарсько-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ*

БАЛАНС ІНТЕРЕСІВ СТОРІН ПРИ ОДНОСТОРОННІЙ ВІДМОВІ ВІД ДОГОВОРУ: ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА

Загальні положення про укладення, зміну і розірвання договору містяться у гл. 53 книги 5 Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ). На підставі принципу

**Навчально-науковий юридичний інститут
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника**

**ДОГОВІР ЯК УНІВЕРСАЛЬНА ФОРМА
ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ**

Матеріали

**Всеукраїнської науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті академіка Національної академії
правових наук України, заслуженого діяча науки і
техніки України, доктора юридичних наук, професора
Володимира Васильовича Луця
(1933-2021)**

(м. Івано-Франківськ, 5 квітня 2024 р.).

Івано-Франківськ – 2024

Редакційна колегія:

Гейнц Руслана – завідувачка кафедри цивільного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидатка юридичних наук, доцентка

Банасевич Ірина – доцентка кафедри цивільного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидатка юридичних наук, доцентка

Гришко Уляна – доцентка кафедри цивільного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидатка юридичних наук, доцентка

Д28 Договір як універсальна форма правового регулювання: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті академіка Національної академії правових наук України, заслуженого діяча науки і техніки України, доктора юридичних наук, професора Володимира Васильовича Луця (1933-2021) (м. Івано-Франківськ, 5 квітня 2024р.). Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2024. 204 с.

У збірнику представлені тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті академіка Національної академії правових наук України, заслуженого діяча науки і техніки України, доктора юридичних наук, професора Володимира Васильовича Луця (1933-2021) «Договір як універсальна форма правового регулювання», яка відбулася 5 квітня 2024 року на базі кафедри цивільного права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

© Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника, 2024